

POVESTIRI ZEN

Introducere în gândirea Zen prin povestiri, parabole și
koan-uri, ghicitori povestite de maeștri Zen

critterion
publishing

POVESTIRI ZEN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Povestiri zen / în românește de Olimpia Iacob, postf
Gabriel Stănescu.

— București Entenon Publishing, 2010 ISBN 978 -

973 - 8982 - 80 - 2 I Iacob, Olimpia (trad.)

II Stănescu, Gabriel (postf)

821 111 - 32 = 135 1

Editor Gabriel Stănescu Tehnoredactare Mihai
Grigore e Entenon Publishing Int 2010 e 1959, Peter
Pauper Press, Inc

POVESTIRI ZEN

Introducere în gândirea Zen prin povestiri, parabole
și koan-uri, ghicitori povestite de maeștri Zen

În românește de Olimpia Iacob Consiliere traduceri:
CE ROSENOW Translations consultant: CE ROSENOW

criterion
publishing

București, 2010

INTRODUCERE ÎN ZEN

Zen, o varietate de budism, înflorește acum în Japonia, îmbogățind aproape toată viața culturală a Japoniei. Înainte de a se înrădăcina în Japonia secolului al XII-lea, fusese, timp de cinci sute de ani, unul dintre cele mai mari curente filosofico-religioase din China. Recent a fost descoperit de cei din Vest, prin cărțile profesorului D.T. Suzuki și prin fascinația pe care Japonia a manifestat-o asupra unui mare număr de militari americani și turiști.

Zen a fost descris ca un panteism mistic, un sistem al metafizicii împărtășit prin intermediul povestirilor cu tâlc și biciuirilor, un gen de cult existențialist, un afabil mod

mai înalt de viață de zi cu zi, ce nu poate fi explicat. Zen este ceva din toate acestea, însă, fără îndoială, este o varietate de budism.

Budismul a luat naștere în India cam pe la 500 î.Hr., odată cu prințul Siddhartha Gautama, care a renunțat la familia lui și la o viață dusă în siguranță – pe care a descoperit-o ca neputându-l apăra de bătrânețe, boală, nefericire, moarte – pentru a căuta un mod de viață superior. După ce a căutat înțelepciunea la alții și nu a reușit să o găsească, a avut revelația unei vieți mai înalte; aceasta s-a petrecut pe când medita sub copacul Bodhi. După aceea a împărtășit Adevărul pe care îl aflase. În jurul lui s-a adunat un grup de susținători care s-a transformat într-un ordin monastic încă puternic în multe părți din Orient. Era cunoscut urmașilor lui drept Buddha, adică Cel Luminat.

Buddha a propovăduit că există un univers nesfârșit, etern al Ființei Absolute, din care noi suntem încarnări trecătoare. Ca atare, suntem supuși iluziilor și tentațiilor, durerii și necazului, bolii și morții. Însă studiind pentru a descoperi înțelepciunea, trăind pentru a face bine, și concentrându-ne pentru a obține controlul asupra minții și trupului, putem să scăpăm de dominația lumii fizice, și putem transmite o bună moștenire de a *karmei* încarnărilor noastre ulterioare. *Karma* a fost definită ca „acel miez moral al oricărei ființe care supraviețuiește morții și continuă în transmigație”.

Buddha a propovăduit că o succesiune de fapte, fiecare îmbogățind zestrea comună a *karmei*, reușesc, de fapt, să se ridice la o existență complet liberă a acestei lumi: starea de *nirvāṇa*. Se spune că însuși Buddha a atins *nirvāṇa* la moartea lui – adică, iluminarea permanentă într-o stare liberă, fără renaștere.

La o mie de ani după Buddha, un călugăr din India a venit în China cu un budism modificat menit să fie practicat pe scară largă acolo, și în special în Japonia, sub numele de Zen (din cuvântul sanscrit *Dhyāna* și din cuvântul chinez *Ch'an*). Acest călător a fost numit

Bodhidharma (Bodhi = iluminare, Dharma = Calea Cea Adevărată), și se crede că a venit în China în 520 A.D.

Urmându-l pe Bodhidharma, Zen a fost transmis printr-un corp de călugări și o serie de prelați - fiecare prelat lepădându-și roba și oferind bolul succesorului ales ca un semn al datoriei. Al șaselea prelat era un călugăr umil, neinstruit: alegerea lui confirmă faptul că, de data aceasta, Zen devenise un mod de viață pentru cel consacrat, simplu și studios. Lucrul acesta se petrecea cam cu o sută și cincizeci de ani după Bodhidharma.

Zen este o disciplină mai potrivită decât budismul clasic pentru pământenii care caută o experiență spirituală mai înaltă. El ignoră *karma*, reîncarnarea, și nirvâna, dar presupune, totuși, meditația, concentrarea și disciplina fizică. Unica lui învățătură este aceea că „iluminarea” poate să ajungă la mireanul consacrat, și că această iluminare se poate produce brusc și intuitiv - fără a necesita ani de studiu și concentrare.

Atingerea iluminării prin Zen nu este deloc un proces metodic sau rațional. Este total non-rațional, inexplicabil, și intuitiv. Pregătirea Zen pentru concentrare, în poziția caracteristică a picioarelor încrucișate, și împărtășirea învățăturii *koan-urilor* (povestiri cu tâlc și de neînțeles precum și povestioare) sunt destinate să îl pună pe învățacel într-o stare în care el poate să abandoneze logica și să facă pasul în sus către iluminare. În japoneză această stare de iluminare se numește *sat ori*.

În *satori* suntem în stare să privim dincolo de lumea noastră imediată în universul Ființei Absolute - deseori numită Marele Gol - care a *fost* înainte ca lumea noastră să fie creată, și *îl* după ce ea va dispărea. În această condiție pierdem simțul Sinelui, și ne cunoaștem ca făcând parte din marele Unu al întregului. Cunosându-ne ca fiind parte din Ființa Absolută, eul nostru și problemele noastre legate de sine - păcatul, durerea, sărăcia, frica - toate se dizolvă. Aceasta este salvarea în termenii Zen.

Atingând starea de *satori*, devenim conștienți că *totul*

În această lume din jurul nostru, toate celelalte care au viață sau nu, chiar și funcțiile noastre animalice cele mai josnice, sunt parte din Ființa Absolută - și sunt, așadar, esențialmente sacre. Munții și stâncile, copacii și firele de iarbă, elefanții și microbii, toate împărtășesc Eternul în egală măsură.

Această conștientizare ne permite să ne vedem de viața noastră de zi cu zi cu o libertate nouă, cu o siguranță nouă, un sens nou de a îndeplini munca Ființei Absolute chiar și în cazul celei mai ne semnificative sau mizerabile sarcini din viața prezentă. Este tocmai acest sens care determină ceremonia ceaiului în Japonia, un ritual al devoțiunii; care face ca poemul haiku de șaptesprezece silabe să fie o afirmație universală de credință; care face din desenul așternut iute din condei un gest de pietate în Eternitate.

Dincolo de această conștientizare că toate lucrurile sunt parte din Ființa Absolută și îi împărtășește sacralitatea se rezultă un sens al întrepătrunderii tuturor lucrurilor. Fiecare dintre noi este vârful unui con al strămoșilor de odinioară, al credințelor, actele și evenimentelor care le-au determinat. Fiecare dintre noi este un punct din care un nou con al indivizilor și evenimentelor se va înălța, fiecare, într-o anumită măsură, fiind rezultatul a ceea ce suntem. Cu toții suntem o parte din Ființa Absolută, și cu toții suntem o parte a fiecăruia dintre noi.

Acest concept a fost descris în alegoria Pânza Indrei: Este o nesfârșită pânză de fire în tot universul. Firele orizontale io sunt în spațiu, firele verticale sunt în timp. La fiecare intersecție a firelor se află un individ, și fiecare individ este o mărgea de cristal. Marea lumină a Ființei Absolute luminează și străbate fiecare mărgea de cristal; și, desigur, fiecare mărgea de cristal reflectă nu numai lumina celuilalt cristal din pânză - ci și fiecare imagine a fiecărei imagini din univers.

Aflăm, așadar, că existăm în toate celelalte fapte, în toate celelalte lucruri - și că ele trăiesc în noi. Viețile

noastre sunt mai bogate - și mai pline de obligații - decât am știut noi.

Povestirile care urmează provin din analele Zen - povestiri ale măștrilor de odinioară și ale mai marilor, parabole folositoare spre învățătură, și koan-uri utilizate pentru eliberarea minții de logică. Aceste, prin ele însele, nu reușesc, totuși, să te facă un participant la învățătura Zen, pot în schimb să ofere plăcere ca alegorii și anecdote, și, de asemenea, a să confere o anume savoare din intensitatea, spiritualitatea și tenacitatea practicienilor Zen dăinuind de-a lungul miilor de ani.

Koan-ul este o povestire nedeslușită și fără răspuns logic. Pentru cititorul obișnuit, unele dintre aceste povestiri nedeslușite, împreună cu dialogurile pe care le cuprind, vor părea adevărat nonsens. Ele însă au fost păstrate și prețuite de oameni serioși de-a lungul sutelor de ani, și, prin urmare, trebuie privite mai adânc. Din același motiv nu putem să respingem deopotrivă ca nonsens biciuirile administrate de către maestru discipolului său care dă răspunsuri rezonabile; sau comentariile intenționat stupide, scrise de maestrul Mumon despre renumitele *koan-uri*.

Scopul *koan-urilor*, al biciuirilor, comentariilor, este să împărtășească spiritul logicii. Ceea ce maestrul dorește de la discipol nu este înțelegerea în sensul obișnuit. El dorește să desfacă „sacul”, și să îl introducă pe învățăcel cu tot tumultul sufletesc în Vidul cel Mare, în Nemișcarea cea Mare - acolo unde se află toate lucrurile fără a fi atinse; acolo unde toate sunetele există, fără a fi auzite.

POVESTIRI - PARABOLE ȘI KOAN-uri ALE MAȘTRILOR ZEN

Un MAESTRU, care trăia ca sihastru pe un munte, a fost întrebat de un călugăr: „Care este Drumul?”

„Cât de frumos mai este muntele ăsta, „a răspuns maestrul.

„Eu nu te întreb despre munte, ci despre Drum”.

„Atâta timp cât nu poți merge dincolo de munte, fiul meu, nu poți ajunge la Drum, „a răspuns maestrul.

* * *

MAESTRUL Kosen a gravat cuvintele „Primul Principiu” deasupra porții Templului Oaku din Kyōto. Le-a așternut cu condeiul pe o foaie de hârtie – mai târziu au fost cioplite în lemn.

Un învățăcel al maestrului amesteca cerneala pentru el, și se afla lângă el, urmărind caligrafia maestrului.

Acest învățăcel a spus: „Nu e prea bine!” Kosen a încercat din nou. Învățăcelul a spus: „E mai rău decât prima dată!” și Kosen a încercat din nou.

La a șaizeci și patra încercare, cerneala s-a împutinat, și învățăcelul a ieșit să se mai pregătească un pic. Rămas singur, netulburat de niciun ochi critic și iscoditor, Kosen rapid a executat din nou lucrarea cu cerneala rămasă. Când învățăcelul s-a întors, a privit cu atenție acest efort de pe urmă.

„O capodoperă!” a spus el.

JOSHU a întrebat un călugăr care a apărut pentru prima dată în sală, „Ai mai fost pe aici?” Călugărul a răspuns, „Nu, nu domnule”.

„Atunci servește o ceașcă cu ceai, „a spus Joshu.

S-a întors către celălalt călugăr”. Ai mai fost pe aici?” a întrebat el. „Da, domnule, bineînțeles, „a spus al doilea călugăr.

„Atunci servește o ceașcă cu ceai”, a spus Joshu.

Mai târziu, călugărul mai mare al mănăstirii l-a întrebat pe Joshu, „Cum se face că inviți la ceai indiferent de răspunsul întrebării tale?”

La aceasta Joshu a strigat, „Economule, tot aici ești?”

„Firește, maestru!” a răspuns mai marele.

„Atunci servește o ceașcă cu ceai”, a spus Joshu.

* * *

STUDENTULUI Doken i s-a spus să meargă într-o călătorie lungă la o altă mănăstire. A fost tare supărat fiindcă a simțit cum această călătorie îi va întrerupe studiile vreme de câteva luni. Așadar i-a spus prietenului lui, Sogen, un student mai mare:

„Cere voie, te rog, să vii cu mine în această călătorie.

Sunt atâtea lucruri pe care nu le știu; dacă vii, putem atunci să le discutăm - în felul acesta pot să învăț

În timp ce călătoresc”.

„Bine, „a spus Sogen”. Dă-mi voie, totuși, să te întreb ceva: dacă ți-e foame, ce mulțumire ai că eu mănânc orez? Dacă șchiopătezi, ce alinare ai că eu merg vesel? Dacă bășica îți este plină, ce ușurare ai că eu urinez?”

* * *

DISCIPOLUL Tokusan obișnuia să vină la maestrul Ryutan seara să discute și să asculte. Într-o noapte se făcuse tare târziu, înainte ca el să termine de pus întrebările.

„De ce nu te culci?” a întrebat Ryutan.

Tokusan a făcut o plecăciune, și a ridicat perdeaua să iasă”. Încăperea e foarte întunecoasă, „a spus.

„Poftim, ia lumânarea asta, „a spus Ryutan, aprinzând-o pentru discipol.

Tokusan a întins mâna și a luat lumânarea.

Ryutan s-a aplecat și a suflat peste ea, stingând-o.

* * *

SHUZAN a ridicat toiagul și l-a fluturat înaintea călugărilor lui.

„Dacă îi spuneți toiag, „a zis el, „îi tăgăduiți viața eternă. Dacă nu îi spuneți toiag, tăgăduiți faptul că există. Spuneți - mi, așadar, ce nume propuneți să aibă?”

SEKISO a zis: „Un om stă sus pe un stâlp de o sută de picioare înălțime. Cum poate să urce mai sus?

Un maestru a răspuns: „Ar trebui să atingă iluminarea. Atunci el va putea să se înalțe deodată în cele patru zări ale cerului.

* * *

SEKKYO i-a spus unuia dintre călugării lui, „Poți să pui mâna pe Vid?”

„Am să încerc, „a spus călugărul, și și-a făcut mâinile căuș în aer.

„Asta nu este foarte bine, „a spus Sekkyo”. Nu ai nimic acolo!”

„Atunci, maestre, „a spus călugărul, „te rog să-mi arăți o cale mai bună”.

După care Sekkyo a prins nasul călugărului și l-a tras vârtos.

„Au!” a urlat călugărul. Mi-ai pricinuit durere!”

„Așa se prinde Vid!” a spus Sekkyo.

* * *

BODHIDHARMA și-a predat veșmântul și bolul succesorului ales; și fiecare bătrân venerabil le înmâna apoi călugărului pe care, în înțelepciunea lui, îl alesese drept succesor. Gunin era cel de al cincilea bătrân venerabil Zen. Într-o zi el a anunțat că succesorul lui va fi cel care va scrie cele mai frumoase versuri exprimând adevărul învățăturii lor. La aceasta mai marele călugăr învățat al

mănăstirii lui Gunin a luat pana și cerneala și a scris cu caractere elegante:

Trupul este un copac Bodhi¹ Sufletul o oglindă strălucitoare: Lustruiește-o prin învățătură Ori praful îi va acoperi imaginea.

Niciun alt călugăr nu a îndrăznit să se măsoare cu mai marele călugărilor. La apusul soarelui, totuși, Veno, un discipol umil care lucra în bucătărie, a trecut prin încăpere unde se afla poemul. După ce l-a citit, a luat o pană care se afla pe aproape, și sub celălalt poem a scris în stilul lui necizelat:

---

¹ Buddha a descoperit prima data iluminarea sub copacul Bodhi (Bodhi= Iluminare). Povestea prezentată aici este povestea adevărată sau alegorică a înălțării școlii Zeu „instinctive” peste ”cea savantă.

Bodhi nu e copac:
Nu e oglindă ca să strălucească.
Cum Totul începe cu nimicul
Unde se mai adună praful?

Mai târziu, în seara aceea, Gunin, al cincilea bătrân venerabil, l-a chemat pe Veno în încăperea lui. „Ți-am citit poemul, „a spus el, „și te-am ales ca succesor al meu. Iată veșmântul meu și bolul. Călugărul mai mare, totuși, dar și ceilalți vor fi geloși pe tine și îți pot face rău. Vreau, prin urmare, să părăsești mănăstirea în noaptea asta, în timp ce toți ceilalți dorm”.

Dimineața mai marele peste călugări a aflat vestea, și imediat a ieșit în fugă urmând calea pe care o luase Yeno. La mijlocul zilei l-a ajuns din urmă, și fără un

cuvânt a încercat să smulgă veșmântul și bolul din mâinile lui Yeno.

Veno a așezat veșmântul și bolul pe o stâncă lângă o cărare”. Astea sunt doar lucruri care sunt simboluri, „i-a spus el călugărului”. Dacă dorești atât de mult *lucrurile*, du-le, te rog”.

Nerăbdător călugărul s-a aplecat și a prins obiectele. Însă nu a putut să le miște. Deveniseră grele ca un munte.

„Iartă-mă, „a spus el în cele din urmă, „Doresc, într-

adevăr, învățătura, nu lucrurile. Vrei să mă înveți?"

Yeno a răspuns, „încetează să gândești că *astare a mea* și încetează să gândești că *asta nu e a mea*. Și spune-mi, unde ești și mai spune-mi: cum arăta chipul tău înainte de nașterea părinților tăi?"

* * *

GOSO a spus: „Să presupunem că întâlnești un maestru Zen pe drum. Nu poți să îi vorbești. Nu poți să stai acolo tăcut. Ce vei face?"

[La acest *koan*, unul dintre comentariile lui Murnon a fost: îi tragi una!>]

* * *

UN SOLDAT renumit a venit la maestrul lui Hakuin și l-a întrebat: „Maestre, spune-mi: există, într-adevăr, un rai și un iad?"

„Cine ești tu?" a întrebat Hakuin.

„Sunt soldat în garda personală a împăratului".

„Prostii! A spus Hakuin". Ce împărat te-ar avea *pe*

tine în jurul lui?" Pentru mine tu arăți ca un cerșetor!" La aceasta soldatul a început să își zăngăne sabia cea mare plin de mânie. „Oho!” a spus Hakuin”. Care va să zică ai o sabie! Fac pariu că nu este deloc interesant să îmi iei capul!”

La asta soldatul nu s-a mai putut abține. Și-a scos sabia și l-a amenințat pe maestrul care a spus: „Acum știi jumătatea răspunsului! Tu acum deschizi porțile iadului!”

Soldatul a făcut un pas în spate, și-a prins sabia, și s-a înclinat”. Acum știi și cealaltă jumătate.”, a spus maestrul”. Ai deschis porțile raiului”.

* * *

DISCIPOLUL Doko a venit la maestrul Zen, și i-a spus: Caut adevărul. Ce stare de spirit ar trebui să ating ca să îl descopăr?”

Învățătorul a spus, „Nu există dispoziție și, prin urmare, nu poți să îl legi de nicio stare. Nu există adevăr deci nu poți să te pregătești pentru el”.

„Dacă nu există dispoziție de pregătire, și nici adevăr de găsit, de ce ai acești călugări adunați în fiecare zi aici înaintea ta să studieze Zen și să se pregătească pentru acest studiu?”

„Dar nu am nici măcar un pic de loc aici, „a spus învățătorul, „așadar cum ar putea călugării să se adune? Nu am nici limbă, prin urmare cum aș putea să îi

adun chemându-i sau să îi învâț?”

„Vai, cum poți să minți așa?” a întrebat Doko.

„Păi dacă nu am limbă să le vorbesc altora, cum pot să te mint pe tine?” a întrebat maestrul.

Apoi Doko a spus trist, „nu pot să te urmăresc. Nu te înțeleg”.

„Nici eu nu pot să mă înțeleg, ”a spus maestrul.

* * *

BASO i-a spus unui călugăr: „Dacă văd că ai un toiag, am să ți-l dau ție. Dacă văd că nu ai niciun toiag, am să-l iau de la tine”.

ÎNVĂȚĂTORUL Nansen a descoperit două tabere de călugări, din sala de la Est și din cea de la Vest, ciorovăindu-se cu privire la proprietatea asupra unei pisici dragi. El a luat pisica, a fluturat-o în aer deasupra capului său și le-a spus certăreților:

„Spuneți un cuvânt bun dacă vreți să cruțați pisica!”

Nimeni nu a rostit un cuvânt. Nansen s-a dus în bucătărie, a venit cu un satâr mare, și a tăiat pisica în două. A dat fiecărui grup câte o jumătate.

În noaptea aceea când Joshu s-a întors de la

mănăstire, Nansen i-a spus povestea. Joshu nu a spus nimic; și-a scos, deci, sandalele, le-a cumpănit pe cap și a ieșit.

Nansen a spus cu glas tare, „Joshu putea să salveze pisica”.

* * *

MICUȚUL TOYO avea doar doisprezece ani. De când era, însă, elev la templul Kennin, dorea să i se dea un *koan* la care să reflecteze, întocmai ca la studenții mai avansați. Așadar, într-o seară, la vremea convenită, s-a dus în camera lui Mokurai, maestrul, a sunat gongul ușor pentru a anunța prezența, a făcut o plecăciune, și s-a așezat în fața maestrului, într-o tăcere plină de respect.

În cele din urmă maestrul a spus: „Toyo, arată-mi sunetul a două mâini care bat din palme”.

Toyo a bătut din palme.

„Bine, „a spus maestrul”. Acum arată-mi sunetul unei mâini bătând”.

Toyo a rămas tăcut. În cele din urmă

s-a aplecat și a plecat pentru a se gândi la problemă.

Seara următoare s-a întors și a tras gongul cu o mână. „Asta nu e bine, „a spus maestrul. Seara următoare

Toyo s-a întors și a cântat melodia gheișei cu o mână. „Nu e bine”, a spus maestrul. Următoarea seară Toyo s-a întors, și a imitat curgerea apei.

„Nu e bine, „a spus maestrul. Seara următoare Toyo s-a întors și a imitat greierul frecându-și piciorul”. Nu e bine, „a spus maestrul.

Timp de zece seri Toyo a încercat sunete noi. La urmă a încetat să mai vină la maestru. Timp de un an s-a gândit la fiecare sunet, și a renunțat pe rând la ele până când, în cele din urmă, a ajuns să se lumineze.

S-a întors plin de respect la maestru. Fără să mai bată gongul, s-a așezat jos și s-a înclinat.

„Am auzit sunetul fără sunet, „a zis el.

* * *

Un CĂLUGĂR a venit la maestrul Nansen și a întrebat, „Spune-mi, există vreo învățătură pe care niciun maestru nu a împărtășit-o?”

Nansen a zis, „Există”.

Călugărul a întrebat, „Poți să îmi spui care este aceea?”

Nansen a spus, „Nu este Buddha. Nu este vorba de lucruri. Nu este vorba de gândire”.

BUTSUGEN le-a spus discipolilor lui: „Fiecare are o pereche de urechi, însă ce ați auzit cu ele? Fiecare are o gură, însă ce ați rostit cu ea? Fiecare are ochi, însă ce a văzut cu ei? Nu, nu! Nu ați auzit niciodată, nu ați vorbit niciodată, nu ați văzut niciodată, nu ați mirosit niciodată.

„În cazul acesta, totuși, de unde vin toate aceste culori, forme, sunete, mirosuri?”

* * *

CINE este Buddha? Ce este Buddha? Iată câteva din răspunsurile date de mai mulți maestri la această întrebare:

Ceva de argilă, cu foiță de aur.

Cel de acolo, din sală.

El nu este Buddha.

Munții călătoresc peste mare.

Priviți acel măgar cu trei picioare.

Rahat uscat.

Gura este poarta durerii.

Cel mai bun artist nu știe cum să îl picteze.

Întinderea de bambus de afară, din spate.

* * *

MAESTRUL Gutei a executat o practică de ridicare a degetului de câte ori explica o problemă legată de Zen. Un discipol foarte tânăr a început să îl imite, și de câte ori

Gutei ridica degetul când predica, acest băiat ridica și el degetul. Toată lumea râdea.

Într-o zi Gutei l-a prins de deget. A luat mâna băiatului, a scos un cuțit, i-a tăiat degetul și l-a aruncat. Băiatul s-a îndepărtat urlând.

„Încetează!” a strigat Gutei. Băiatul s-a oprit, și s-a uitat la maestru printre lacrimi. Gutei și-a ridicat degetul. Băiatul și-a ridicat și el degetul. Apoi de îndată a realizat că nu-l mai avea. A ezitat un moment:

Apoi a făcut o reverență.

* * *

MAESTRUL IKKYU și-a arătat înțelepciunea încă de când era copil. Odată a spart ceașca de ceai a învățătorului său, o moștenire de familie, și tare s-a mai supărat. În timp ce se întreba ce să facă.

I-a auzit pe învățătorul lui venind. Iute a ascuns bucățile de ceașcă sub veșmânt.

„Maestre, „a spus el, „de ce mor lucrurile?”

„Este perfect normal ca lucrurile să moară și materia cuprinsă în ele să se separe și să se dezintegreze, „a spus învățătorul”. Când vine vremea fiecare persoană și fiecare lucru trebuie să se ducă”.

„Maestre, „a spus micuțul Ikkyu, arătându-i fragmentele, „a venit vremea ca ceașca dumneavoastră să se ducă”.

* * *

WAKUAN era în picioare în fața unui tablou de Bodhidharma. În tablou Bodhidharma avea barbă.

„Acum de ce nu are barbă individul acela?” a întrebat Wakuan.

* * *

ÎN VREMEA LUI TETSUGEN cărțile budiste sfinte în limba chineză nu fuseseră niciodată publicate în japoneză, iar Tetsugen credea că se cuvenea să fie pregătite pentru oamenii lui de la țară. A plănuit să aibă câteva mii de exemplare tipărite după gravurile în lemn executate manual, și a plecat din oraș în oraș să adune donații așa încât să avanseze această mare lucrare. După zece ani a avut banii necesari, și a început să pregătească tiparul.

Chiar atunci râul Uji s-a revărsat, și a fost foamete în ținut. Tetsugen a luat banii pe care îi strânsese, și a cumpărat orez pentru oamenii înfometați. Apoi s-a apucat să adune iarăși fonduri. Dacă donația

era mică sau în galbeni, el era recunoscător în egală măsură. După câțiva ani, a avut din nou bani.

Atunci o epidemie a cuprins țara. Mii de familii au rămas fără ajutor. Așadar, Tetsugen a cheltuit toți banii pe care îi adunase, ajutându-i pe cei nevoiași. Când totul a trecut, a început să strângă din nou.

Până la urmă proiectul lui cel mare a fost dus la bun sfârșit, iar el a murit mulțumit. Ediția cărților sfinte în japoneză, datorată lui Tetsugen, încă se poate vedea și astăzi. Dar cei care știu, spun că primele două ediții, care nu au fost niciodată văzute, o depășesc cu mult pe a treia.

MAESTRUL Nan-in a avut un vizitator care venise să îl întrebe despre Zen. Dar în loc să asculte, vizitatorul a continuat să vorbească despre ideile lui.

După un timp, Nan-in a servit ceaiul. A turnat ceai în ceașca vizitatorului până când s-a umplut, apoi a continuat să toarne.

În cele din urmă vizitatorul nu s-a mai putut abține". Nu vezi că este plină?" a spus el". Nu mai încape!"

„Chiar așa, „a răspuns Nan-in, oprindu-se în cele din urmă". Asemeni acestei cești, ești plin cu propriile tale idei. Cum aștepti ca eu să îți dau învățătură Zen dacă tu nu îmi dai o ceașcă goală?"

UN MAESTRU a fost întrebat de un călugăr curios,
„Care este Calea?”

„Este chiar înaintea ochilor tăi, „a spus maestrul.

„De ce nu o văd eu singur?”

„Pentru că tu te gândești la tine”.

„Dar tu, tu o vezi?”

„Atâta timp cât vezi dublu, spună *nu o văd* și *o văd*, și așa mai departe, ochii tăi sunt întunecați, „a spus maestrul.

„Când nu există nici Eu nici Tu, poate fi văzută?”

„Când nu există nici Eu nici Tu, cine este cel care vrea să o vadă?”

CĂLUGĂRIȚA Chiyono a studiat ani de zile însă nu a putut să descopere iluminarea. Într-o noapte cu lună, ea ducea o găleată veche cu apă ochi. Urmărea luna plină reflectată în această apă, când vergeaua de bambus care susținea găleata s-a rupt. Găleata s-a răsturnat cât colo; apa s-a vărsat; reflecția lunii a dispărut. Și Chiyono a aflat iluminarea. A scris, așadar, aceste versuri:

Când așa, când așa Am încercat să țin găleata bine
Nădăjduind că bambusul cel slab Nicicând nu se va rupe.

Deodată fundul s-a întors:

Apă nu a mai fost:

Și nici urmă de lună în apă:
În mâna mea doar vid!

* * *

UN STUDENT s-a înfățișat înaintea maestrului Bank ei și a cerut să fie ajutat să scape de starea lui de violentă iritație.

„Axată-mi această stare, „a spus Bankei”. Pare foarte fascinant”.

„Nu o am în momentul acesta, prin urmare nu pot să v-o arăt, „a spus studentul.

„Bine atunci, „a spus Bankei, „să vii când te stăpânește”.

„Dar nu pot să o aduc chiar atunci când mă stăpânește, „a protestat studentul”. Cu siguranță că o voi pierde din

nou de îndată ce vin la tine”.

„În cazul acesta, „a spus Bakei, „mi se pare că starea aceasta de iritație nu face parte din firea ta cea adevărată. Dacă nu este parte din tine, trebuie să pună stăpânire pe tine venind dinafară. Îți sugerez, de câte ori te stăpânește, să te lovești cu un băț până când iritarea nu mai suportă și

o ia la sănătoasa”.

* * *

UN NOU călugăr s-a apropiat de maestrul Joshu. „Tocmai am intrat în frăție și sunt nerăbdător să aflu primul principiu al învățaturii Zen, „a spus el”. Binevoiești, așadar, să mă înveți?”

Joshu a spus, „Ai servit cina?”

Novicele a răspuns, „Da”.

Joshu a spus, „Acum spală-ți castronul”.

* * *

BODHIDHARMA s-a așezat în fața unui zid meditând timp de nouă ani. La un moment dat, un călugăr confucianist a venit la el pentru învățătură. Bodhidharma însă a rămas nemișcat, fără să vorbească timp de șapte zile și șapte nopți, în timp ce călugărul încerca să îi atragă atenția asupra lui. În cele din urmă, călugărul nu a mai rezistat, și ca să îi arate sinceritatea, a luat o sabie mare, și-a tăiat brațul, și i l-a adus lui Bodhidharma.

El a spus: „Iată un semn al sincerității

mele. Am căutat liniștea pentru sufletul meu timp de mulți ani, și știu că tu poți să îmi arăți cum să o găsesc”.

Bodhidharma a spus, „Să nu-mi aduci brațul. Să-mi aduci sufletul pentru a-i dăruia pacea, după cum ceri”.

„Păi tocmai asta e necazul, „a spus călugărul, „Nu pot să-mi înțeleg sufletul sau să-l găsesc, cu atât mai puțin să ți-l aduc”.

„Vezi, „a spus Bodhidharma, „am adus pacea în sufletului tău”.

* * *

UN MARE oficial a venit la maestrul Takuan, cerându-i ajutor pentru ca zilele să îi fie mai pline în evenimente. Toată

ziua, a explicat el, a stat primind rugăminți și rapoarte, iar acest lucru i s-a părut foarte plictisitor. Takuan a luat condeiul și hârtia, și a scris opt caractere chinezești. Traduse, ele spuneau:

Nicio zi nu se mai întoarce:

Și o fărâmbă de timp are valoare.

Un picior de jad.

* * *

KOKUSHI a strigat la însoțitorul lui: „Oshin!”

Oshin a răspuns, „Da”.

Kokushi a strigat „Oshin!”

Oshin a răspuns, „Da”.

Kokushi a strigat din nou, „Oshin!”

Oshin a răspuns din nou, „Da”.

Kokushi a spus, „îmi cer scuze pentru

toată această strigare a numelui tău. Dar, de fapt, tu ar trebui să-mi ceri scuze!”

* * *

MAT AJURA dorea să devină un mare spadasin, însă tatăl lui i-a spus că nu era destul de iute și nici nu avea să fie vreodată. Prin urmare, Matajura s-a dus la renumitul Banzo, și l-a rugat să îl învețe. „Cât îmi va lua să ajung maestru? a întrebat el. Să presupunem că am devenit servitorul tău, pentru a fi cu tine în orice moment; cât timp?”

„Zece ani, ”a spus Banzo.

„Tatăl meu îmbătrânește. Înainte să se încheie cei zece ani va trebui să mă întorc acasă pentru a avea grijă de el. Să presupunem că lucrez de două ori mai

mult; cât timp îmi va lua?”

„Treizeci de ani/ a spus Banzo.

„Cum așa?” a întrebat Matajura. Mai întâi spui zece ani. Apoi când mă ofer să muncesc de două ori mai mult, spui că va fi nevoie de trei ori mai mult timp. Dă-mi voie să mă fac înțeles: voi munci neîncetat: nicio greutate nu va fi prea mult. Cât timp va lua?”

„Șaptezeci de ani, ”a spus Banzo. Un elev într-o asemenea grabă învață încet”.

Matajura a înțeles. Fără a cere promisiuni legate de timp, a devenit servitorul lui Banzo. A dereticat, a gătit, a spălat, a grădinărit. I s-a ordonat să nu vorbească niciodată de scrimă sau să atingă o sabie. Era foarte trist din pricina acestor lucruri; dar promisese maestrului, și a ho

tărât să își țină cuvântul. Au trecut trei ani de când Matajura era servitor.

Într-o zi în timp ce grădinărea, Banzo s-a apropiat iute de spatele lui și i-a dat o lovitură teribilă cu o sabie de lemn. Ziua următoare, în bucătărie, aceeași lovitură a căzut din nou. După aceasta, zi de zi, din fiecare colț și în orice moment, el a fost atacat de sabia de lemn a lui Banzo. A învățat să trăiască gata să evite orice mișcare. A ajuns un trup fără dorințe, fără gânduri – doar veșnică ușurință și iuțeală.

Banzo a zâmbit, și a început lecțiile. Curând Matajura a ajuns cel mai mare spadasin din Japonia.

MAESTRUL GETSUAN a spus: „Keichu, primul meșter de roți, a făcut două. Fiecare avea cincizeci de spițe. Să presupunem că tai butucii! Va fi, totuși, a roată?”

* * *

JOSHU l-a întrebat pe învățătorul Nansen: „Care este adevărata Cale?”

Nansen a răspuns: „Calea de zi cu zi este Calea cea adevărată”.

Joshu a întrebat: „Pot să o studiez?”

Nansen a răspuns: „Cu cât studiezi mai mult, cu atât vei fi mai departe de Cale”.

Joshu a întrebat: „Dacă nu o studiez, cum pot să o cunosc?”

Nansen a răspuns: „Calea nu aparține lucrurilor care să văd și nici lucrurilor care nu se văd. Ea nu aparține lucrurilor știute: nici lucrurilor neștiute. Nu o căuta, studiaz-o, sau numește-o. Spre a te afla pe ea, deschide-te larg precum cerul”.

* * *

YAMAOKA, un maestru Zen și un mare spadasin, fusese învățătorul împăratului. Dar el întotdeauna purta haine ponosite deoarece casa lui era deschisă celor săraci, și le dădea tot ce avea el.

Împăratul era supărat fiindcă Yamaoka a venit la el cu haine vechi, așa că i-a dat maestrului niște galbeni spunând, „Du-te, fiul meu, și cumpără-ți haine noi”. Maestrul i-a mulțumit; ziua

următoare însă el a venit cu aceleași veșminte ponosite.

„Și unde sunt veșmintele cele noi?” a întrebat împăratul.

„Le-am cumpărat, „a spus maestrul, „Dar le-am dat altor copii ai Maiestății voastre, care nu sunt așa de avuți ca mine”.

* * *

MAESTRUL Tozan cântărea niște lână. Un călugăr a venit la el în magazie și a grăit, „Spune-mi, ce înseamnă Bud-dha?”

Tozan a răspuns, „Iată: cinci livre de lână”.

MAESTRUL Foso Hoyen a spus: „Se povestește că

Buddha, pe vremea când trăia, a rostit cinci mii patruzeci și opt de adevăruri distincte, printre ele numărându-se adevărul Vidului și adevărul Ființei. Ele includ adevărul iluminării neașteptate și adevărul iluminării treptate. Nu sunt toate acestea cu adevărat enunțuri afirmative?”

„Pe de altă parte, totuși, Yoka în *Cântecul Iluminării* spune că nu există nici fapte și nici oameni care să îi semene lui Buddha; înțelepții sunt bulele mării; iar marile minți sunt doar licăriri de fulger. Nu sunt toate acestea enunțuri negative?”

„Ah, discipoli ai mei, dacă spuneți *Da* negați Yoka; dacă spuneți *Îl* contraziceți pe Buddha. Dacă Buddha ar fi aici cu voi, cum ar rezolva el, oare, această problemă?

„Dacă am ști măcar unde ne aflăm, l-am întreba pe Buddha în fiecare dimineață, și l-am saluta în fiecare seară. Dar fiindcă nu știm unde ne aflăm, vă voi împărtăși o taină: Când spun poate că nu este o afirmație. Când spun *nu este așa*, poate că nu este un enunț negativ, îndreptați-vă către Est și vedeți Ținutul de Vest; stați cu fața la Sud să vedeți Steaua Nordului.

* * *

DOI CĂLUGĂRI, Tanzan și Ekido, coborau o stradă din oraș plină de noroi. Ei au întâlnit o tânără fermecătoare în veșminte din mătăsuri fine care se temea să treacă strada din cauza noroiului.

„Haide, fato, „a spus Tanzan. Și a luat-o în brațe să o treacă strada.

Cei doi călugări nu au mai vorbit până la căderea nopții. Apoi, când s-au întors la mănăstire, Ekido nu a mai putut să tacă.

„Călugării nu ar trebui să meargă alături de fete”, a zis el – „cu siguranță, nu de cele frumoase ca aceea! De ce ai făcut asta?”

„Dragul meu prieten, „a spus Tanzan”. M-am despărțit de fata aceea pe drumul de întoarcere din oraș. Tu ești cel care o mai duci cu tine!”

* * *

JOSHU fusese maestru când a început să studieze Zen la vârsta de șaiszeci de ani. La cei optzeci de ani ai lui a cunoscut

Iluminarea. Se spune că a răspândit învățătura încă patruzeci de ani după aceea.

Odată, un învățăcel l-a întrebat pe bătrânul Joshu: „Tu ne înveți cum să ne golim capetele. Nu am nimic în cap. Ce să fac acum?”

„Aruncă-l!” a spus Joshu.

„Dar nu am nimic. Cum să îl arunc?”

„Dacă nu te descotorosești de el, încearcă până ai să izbutești! Deșartă-l! Dar nu sta acolo, înaintea mea, fără

nimic în cap!”

* * *

Despre maxima Zen: „Buddha a predicat timp de patruzeci și-nouă de ani, dar limba lui nu s-a mișcat niciodată, „a

spus Gensha:

„Învățătorii cei virtuoși spun că budismul ne ajută în orice situație, însă gândiți-vă: cum poate fi el de ajutor nevăzătorilor, surzilor, sau muților? Nevăzătorii nu pot să vadă toiagul învățătorului care stă ridicat în fața lor. Surzii nu pot să audă cuvintele învățătorului, indiferent cât de deștepți sunt. Muții nu pot să întrebe sau să își comunice înțelegerea. Prin urmare, dacă nu îi putem ajuta pe acești oameni, cum putem să mai spunem că budismul este de ajutor în orice situație? Ce fel de bine este acesta?”

Mulți ani mai târziu un călugăr i-a cerut maestrului Ummon să îi explice aceste cuvinte ale lui Gensha. După ce l-a făcut pe cel care punea întrebările să se

prosterneze și apoi să se ridice, Ummon l-a împins cu bățul. Călugărul a sărit înapoi.

„Aha!” a spus Ummon, „Văd că nu ești orb!” Apoi i-a spus călugărului să vină în față, ceea ce acesta a și făcut.

„Aha!” a spus Ummon, „Văd că nu ești surd!” Apoi l-a întrebat pe călugăr dacă înțelege despre ce este vorba. Călugărul a spus că nu avea idee.

„Aha!” a spus Ummon, „Văd că nu ești mut!”

* * *

UN LUPTĂTOR, pe nume O-nami, Marile Valuri, era extrem de puternic și deosebit de priceput în arta luptei corp

la corp. În particular, îl învingea chiar și pe învățătorul lui, însă, în public, putea să fie doborât până și de cei mai tineri elevi ai lui.

Necăjit s-a dus la un maestru Zen care tocmai se oprea la un templu din apropiere, lângă mare, și i-a cerut sfatul.

„Marile Valuri este numele tău, „a spus maestrul, „rămâi, așadar, în acest templu la noapte, și ascultă valurile mării. Imaginează-ți că tu ești acele valuri. Uită că ești luptător, și transformă-te în acele valuri imense care mătură totul înaintea lor”.

Și a plecat învățătorul.

O-nami a rămas. A încercat să se gândească doar la valuri, însă el se gândea la multe alte lucruri. Apoi, încetul cu încetul.

a ajuns să se gândească doar la valuri. Ele se rostogoleau tot mai mari, tot mai mari pe măsură ce noaptea se lăsa. Măturau florile din vaza aflată în fața lui Buddha. Măturau vasele. Până și Buddha cel din bronz a fost dus. Până în zori templul era doar apă ce tot vâlurea, și O-nami ședea acolo cu un zâmbet șters pe față.

În ziua aceea a intrat în lupta din arenă, și a câștigat de fiecare dată. Din ziua aceea, nimeni în Japonia nu a mai reușit să îl doboare.

* * *

OFICIALUL Riko i-a cerut odată lui Nansen să îi explice vechea chestiune a găștei din sticlă. „Dacă un om pune un boboc de găscă în sticlă, „a spus el, „și

hrănește bobocul de găscă prin gâtul sticlei până crește și tot crește și se face găscă, și apoi nu mai este niciun pic de loc în sticlă, cum poate omul să scoată găscă fără să o omoare, sau fără să spargă sticla?”

„Riko!” a strigat Nansen, și a bătut tare din palme.

„Da, stăpâne, „a spus oficialul cu o tresărire.

„Vezi!” a spus Nansen, „găscă a ieșit!”

MAMIYA era un om de lume, dar credea totuși că ar trebui să studieze Zen. Așadar, s-a dus la un mare

învățător care i-a spus să se concentreze pe renumita *koan*:

„Ce înseamnă sunetul unei mâini?” Mamiya a plecat, și s-a întors după o

săptămână, dând din cap. Nu a reușit să afle.

„Du-te!” a spus maestrul”. Nu te străduiești suficient. Tot la bani, la mâncare și plăcere îți este gândul. Ar fi mai bine dacă mori. Atunci ai putea afla răspunsul”.

Următoarea săptămână Mamiya a venit din nou. Când maestrul l-a întrebat: „Să vedem ce este sunetul unei mâini”, el s-a apucat de inimă, a murmurat și a căzut fără suflare.

„Ei bine, mi-ai urmat sfatul și ai murit, „a spus maestrul, „Cum rămâne, însă, cu sunetul?”

Mamiya a deschis un ochi”. Încă nu am rezolvat lucrul acesta”, a spus.

„Morții nu vorbesc, „a spus maestrul”. Ridică-te și du-te!”

* * *

EXISTAU două temple Zen în orașul Kyōto, și fiecare avea câte un strălucit discipol tânăr care era trimis să facă

tot felul de comisioane. Templul de Nord își trimitea zilnic băiatul după legume. Pe drum acesta s-a întâlnit cu băiatul de la templul de Sud.

„Unde mergi?” a întrebat băiatul de la templul de Sud.

„Oriunde mă poartă picioarele,” a răspuns celălalt.

Acest răspuns l-a redus la tăcere pe băiatul de la templul de Sud, și s-a întors, spunându-i povestea învățătorului lui. Pentru a nu fi întrecut de discipolul rival, învățătorul i-a sugerat: „Când îl vei

Întâlni mâine pe băiatul acela, pune-i aceeași întrebare. Îți va da același răspuns, și spune-i apoi: „Să presupunem că nu ai picioare - *atunci* unde te-ai mai duce?” Asta îl va bloca!

Ziua următoare cei doi băieți s-au întâlnit. Băiatul de la templul de Sud a spus: „Unde mergi?”

„Încotro mă va duce vântul,” a răspuns celălalt.

Acesta din nou l-a redus la tăcere pe băiatul de la templul de Sud, așa că s-a dus să-l consulte pe învățătorul lui.

„Iată ce vei face,” a spus profesorul, „mâine ai să-l întrebi: și dacă nu este vânt?”

Ziua următoare cei doi băieți s-au întâlnit din nou. Băiatul de la templul de Sud a spus: „Unde mergi?”

Celălalt a răspuns, „Să cumpăr legume”.

* * *

KYOGEN le-a spus elevilor lui: „Zen este un bărbat care atârna de un copac deasupra unei stânci. El se ține cu dinții de o ramură. Mâinile lui nu se prind de nicio ramură, picioarele, de nicio ramură. Sus, pe marginea stâncii un om strigă la el: De ce a venit Bodhibharma din India în China?”²

„Dacă nu reușește să răspundă, e pierdut. Dacă răspunde, moare. Ce trebuie să facă?”

STUDENTUL Shichiri recita *sutre* când un hoț a intrat în camera lui, i-a pus un cuțit în spate, și i-a cerut banii”. Acolo, în cutie, „a spus Shichiri, recitând mai departe.

Pe când hoțul pleca, Shichiri a spus, „Lasă-mi câțiva pentru taxe; vin mâine să le strângă. Hoțul, așadar, a pus înapoi niște bani și s-a pregătit de plecare.

„Nu îi mulțumești celui care îți face un dar?” a întrebat Shichiri. Așadar, hoțul i-a mulțumit și a plecat.

Câteva zile mai târziu hoțul a fost prins; printre alte lucruri recunoscute, el a mai spus că l-a jefuit pe Shichiri. Shichiri a refuzat, totuși, să depună mărturie împotriva lui”. I-am făcut cadou câțiva bani, „a zis el”. Și mi-a mulțumit.

---

² Această întrebare pusă frecvent este echivalentă cu întrebarea, „Care este principiul fundamental al învățaturii Zen.”

Asta a fost tot”.

Hoțul și-a ispășit pedeapsa. Când a fost eliberat, s-a dus direct la Shichiri. „Vrei să fii învățătorul meu?” a întrebat el.

* * *

CĂLUGĂRUL Zuigan obișnuia să înceapă fiecare zi spunându-și cu glas tare: „Maestre, ești acolo?”

Și obișnuia să-și răspundă, „Da, domnule, sunt!”

Apoi spunea, „Mai bine cumpătat!” Din nou răspundea, „Fii atent acum; nu îi lăsa să te prostească!”

Și răspundea, „Oh, nu, domnule, nu! Nu!”

* * *

UN BOGAT neguțător i-a cerut maestrului Sengai o maximă spre folos pentru a susține păstrarea prosperității și fericirii familiei lui. Maestrul a luat condeiul și cerneala și a scris:

Bunicul moare Tata moare Fiul moare

Neguțătorul era supărat. „Ce fel de magie neagră trezești scriind contra familiei mele?” l-a întrebat el pe Sengai.

„Nu e magie neagră, „a spus Sengai, „e o speranță pentru soarta voastră cea mai frumoasă. Doresc ca fiecare parte bărbătească din familia ta să trăiască spre a fi bunic. Și mai doresc ca niciun fiu să nu moară înaintea tatălui lui. Ce

fericire mai adevărată decât viața și moartea în această ordine poate să își dorească orice familie?”

* * *

SUBHUTI, un discipol al lui Buddha, atinsese iluminarea Marelui Vid, unde Realul Etern și imaginarul efemer sunt una. Stând sub un copac în această iluminare, el a descoperit flori din copac purtate de vânt peste el. Și a auzit voci”. Îți slăvim elocința referitoare la Vid, „au spus aceste voci asemenea vocilor zeilor.

„Dar eu nu am vorbit despre Vid, „a murmurat Subhuti.

„Tu nu ai vorbit despre el. Noi nu am

auzit. Asta se cheamă adevăratul Vid, „au spus vocile, iar florile au căzut precum ploaia.

* * *

MAESTRUL Ryokan locuia într-o colibă pe panta unui munte. Într-o noapte cu lună a venit acasă și a găsit un spărgător care căuta să fure ceva. Ryokan era însă un pustnic care nu avea nimic.

„Amărătule, „i-a zis el hoțului”. Ai bătut atâta drum ca să nu găsești nimic. Nu vreau, totuși, să pleci de la mine fără nimic. Ia, te rog, hainele mele”. Și Ryokan s-a dezbrăcat și i-a dat hoțului hainele.

„Amărătule, a spus Ryokan cel gol.

Ieșind afară din nou, după plecarea hoțului, „Ce păcat că nu ți-am dat această minunată lună”.

* * *

O MĂNĂSTIRE NOUĂ urma să-și deschidă porțile, și maestrul Hyakujo trebuia să decidă care din călugării lui avea să împlinească sarcina conducerii ei. Așadar, i-a chemat la el pe toți călugării, a umplut un vas cu apă și le-a spus: „Care din voi poate să spună ce este aceasta fără să o numească?”

Mai marele peste călugări, care se aștepta să primească numirea, a vorbit primul”. Stă drept, e scobit pe dinăuntru, însă nu e pantof de lemn, „a spus el.

Un alt călugăr a spus, „Nu e un iaz

fiindcă poate fi purtat”.

Apoi bucătarul, cel mai mic între călugări s-a ridicat și el. A lovit vasul cu piciorul și apa s-a vărsat pe podea. El arătase cum se atinge vidul.

Hyakujo i-a încredințat lui misiunea.

* * *

Într-o zi în care bătea vântul, doi călugări discutau despre un steag care flutura.

Primul a grăit: „Eu zic că steagul se mișcă, nu vântul”.

Al doilea a grăit, „Eu zic că vântul se mișcă, nu steagul”.

Trecând pe acolo, un al treilea călugăr a grăit, „Vântul nu bate. Steagul nu se mișcă. Mințile voastre sunt cele care se mișcă”.

* * *

Iată o poveste pe care maeștrii Zen o spuneau câteodată:

Fusese odată o bătrână care s-a născut în același oraș ca și Buddha, însă de pe vremea când era fetiță se temea să îi stea în față, deși toată lumea încerca să o

convingă de faptul că el era un om foarte sfânt. De câte ori credea că îl va întâlni, fugea. Într-o zi, aflându-se pe drumul care ducea către oraș, a văzut apropiindu-se un om respectabil, în straie de culoarea șofranului. Era Buddha. Se simțea înspăimântată. Nu putea să fugă, însă a evitat să privească. Și-a acoperit ochii cu cele două mâini - însă minunea minunilor! Cu cât își acoperea mai mult

ochii, cu atât îl vedea mai clar pe Buddha printre degetele adunate laolaltă. Spune-mi, cine era bătrâna doamnă?

* * *

MAESTRUL Tosotsu a construit trei porți și i-a făcut pe călugări să treacă prin ele. Prima poartă era studiul Zen. Studiind învățătura Zen poți să îți vezi natura cea adevărată. Dar unde este ea?

Trecând prin a doua poartă, te poți elibera de naștere și de moarte. Dar când ești cadavru, cum te poți elibera?

Trecând prin a treia poartă, trupul tău se separă în patru elemente. Dar unde ești *tu*?

* * *

În timp ce predica liniștit adepților lui, Bankei a fost întrerupt de un preot, Shinshu, care credea în minuni, și considera că salvarea vine din repetarea cuvintelor divine.

Bankei nu s-a mai simțit în stare să își ducă mai departe predica, și l-a întrebat pe preot ce voia să spună.

„Întemeietorul religiei *mele*, „se lăuda preotul, „stătea pe un mal de râu cu un condei în mână. Discipolul lui stătea pe celălalt mal, ținând o foaie de hârtie. Și întemeietorul a scris numele sfânt al lui Amida pe hârtia de peste râu prin aer. Ești tu în stare să săvârșești un lucru atât de miraculos?”

„Nu", a spus Bankei, „eu pot să fac doar minuni foarte mici: de pildă, când mi-e foame, mănânc; când mi-e sete, beau; când sunt insultat, iert”.

* * *

O CĂLUGĂRIȚĂ care căuta iluminarea în multe temple, mereu avea la ea un mic Buddha, pe care și-l sculptase din lemn, și pe care îl acoperise cu foiță de aur. Era tare drăguț.

Într-o zi ea a venit să stea la un templu unde se aflau mulți Buddha. De câte ori ardea tămâie înaintea lui Buddha al ei, cel de aur, îi pizmuia pe alții pentru mirosul ales, și, prin urmare, folosea des o mică pâlnie care ducea fumul de tămâie chiar la nasul lui Buddha *al ei*.

Într-o săptămână Buddha *al ei* era de râs – fața nu mai era foiță de aur ci negru de fum.

* * *

DISCIPOLUL Seihei odată l-a întrebat pe maestrul Subi dacă era dispus să îi spună principiul fundamental al budismului. El a făcut lucrul acesta întrebând: „De ce a plecat Bodhidharma din India în China?”

„Așteaptă, „a spus Subi”. Mai târziu, când nu va mai fi nimeni prin apropiere, în afară de noi doi, am să îți spun”.

Peste zi au fost împreună, singuri, de câteva ori, și de câteva ori Seihei s-a pornit să pună întrebarea din nou, însă, ca de fiecare dată, maestrul și-a dus degetele la gură. În cele din urmă, Seihei a insistat

asupra unui răspuns. El l-a luat afară.

„Nu este nimeni aici. Spune-mi!” a insistat Seihei. Subi a șoptit, „Bambușii de aici sunt înalți. Cei de acolo nu sunt. De aceea Bodhidharma a venit în China!”

* * *

OBAKU i-a spus maestrului Hyakujo: „Se spune că,

acum sute de ani în urmă, un maestru s-a născut din nou ca vulpe de cinci sute de ori, deoarece dăduse răspunsuri neadevărate lui Zen. Dar, acum, presupunând că unui maestru i s-ar pune întrebare după întrebare, și mereu ar da un răspuns Zen adevărat și înțelept. Ce s-ar întâmpla cu

„Vino aici lângă mine, „a spus maestrul Hyakujo, „și îți voi răspunde”.

Discipolul a pășit spre Hyakujo, și l-a lovit pe maestru cu palma peste față. El știa că acesta era răspunsul pe care maestrul îl așteptase de la el.

Maestrul Hyakujo a râs”. Totdeauna am știut că perșii au barbă roșie, „iar acum știu un persan care are barbă roșie”.

* * *

UN MAESTRU Zen bătrân le spunea mereu discipolilor neserioși această fabulă: Târziu, într-o noapte un nevăzător era pe punctul de a pleca acasă, după ce își vizitase un prieten. „Nu te supăra, „i-a zis prietenului, „Pot să duc cu mine lampa?”

„De ce să duci lampa?” l-a întrebat prietenul”. Nu ai să vezi mai bine cu ea”.

„Nu, „a zis nevăzătorul, „poate că nu. Alții, însă, vor putea să mă vadă mai bine, și nu vor intra în mine”.

Așadar, prietenul i-a dat nevăzătorului lampa lui, făcută din hârtie pe șipci de bambus, cu o lumânare înăuntru.

A plecat nevăzătorul cu lanterna, și nici nu a făcut bine câțiva pași că *Buf!* – cineva a intrat chiar în el. Nevăzătorul s-a supărat foc. „De ce nu te uiți?” s-a dezlănțuit el”. Cum de nu vezi lampa asta?”

„De ce nu aprinzi lampa?” a întrebat celălalt.

* * *

CÂND Yamaoka era proaspăt discipol nesăbuit, l-a vizitat pe maestrul Dokuon.

Dorind să-l impresioneze, i-a spus:

„Nu există nici minte, nici trup, nu există nici Buddha. Nu există nici mai bine, nici mai rău. Nu există nici maestru, nici discipol; nu există nici dăruire, nu există nici acceptare. Ceea ce credem că vedem și simțim nu există cu adevărat. Tot ceea ce există, într-adevăr, este Vidul. Niciunul dintre aceste lucruri pretinse nu există cu adevărat”.

Dokuon ședea liniștit, fumându-și pipa, fără să scoată o vorbă. Și-a ridicat toiagul, și fără să avertizeze i-a aplicat lui Yamaoka o lovitură zdravănă. Yamaoka a sărit ca ars, plin de supărare.

„Dacă niciunul dintre aceste lucruri nu există cu

adevărat, „a spus Dokuon, „și totul este Vid, de unde vine supărarea ta?

Gândește-te la asta”.

* * *

UN CĂLUGĂR nedumerit i-a spus odată lui Fuketsu: „Spui că adevărul poate fi exprimat fără să grăiești, și fără să taci. Cum vine asta?”

Fuketsu a răspuns: „În sudul Chinei, primăvara, pe vremea când eram doar un flăcău, ah! cum mai cântau păsările printre flori!”

* * *

Parabola a fost spusă de Buddha: Un călător, fugind de un tigru care îl urmărea, s-a tot dus până când a ajuns la

marginea unei stânci. Acolo s-a prins de un cârcel gros de viță, și în balans a dispărut de pe margine.

Deasupra lui tigrul mârâia. Dedesubt a auzit un alt mârâit, și iată, era un alt tigru care îl privea atent.

Cârcelul de viță îl ținea agățat la jumătatea distanței dintre cei doi tigri.

Doi șoareci, unul alb și altul negru, s-au apucat să roadă cârcelul de viță. Putea să observe cât de repede reușeau să îl roadă. După aceea, în fața lui, pe povârnișul stâncii, a văzut un ciorchine de strugure atrăgător. Ținându-se cu o mână de cârcel, s-a întins și a luat un bob cu cealaltă

Ce gustos!

Scrisori despre gândirea Zen

„No one understands Zen” (R.H. Blyth) I

Pentru un american sau pentru un european neinițiat, gândirea Zen poate părea, la o analiză fenomenală, sumară, dacă nu o extravagantă ori un nonsens, cel puțin un spațiu inaccesibil, datorită „paradoxurilor” pe care această doctrină le pune în mișcare. Budismul Zen bulversează toate prejudecățile noastre enculturative (date prin „învățarea” culturii specifice) pentru simplu, constatabilul fapt că Zen-ul are un cu totul alt sistem cognoscibil referențial, așa cum vom încerca să sugerăm în cele ce urmează.

De fapt ce „învăță” fiecare generație în școală? Nu un mod propriu de a gândi, pornind de la experiența personală, ci noțiuni, concepte, formule pornind de la istoricul fiecărei discipline; matematica este de fapt istoria matematicii, fizica istoria fizicii, literatura istoria literaturii, filosofia istoria filosofiei. Dacă înveți disciplina literatură, nu înseamnă că înveți să practici literatura, scriind tu însuși într-un mod creativ, ci că doar acumulezi pasiv date privind curente literare, opere, scriitori, citate, comentarii critice. Astfel spus, noi nu „învățăm” decât conceptele disciplinei respective, văzute dintr-un punct de vedere exclusiv istorist, nu învățăm cum să devenim noi înșine, cum să ne definim personalitatea în raport cu aceste concepte, nu învățăm cum să deducem înțelesul lor pornind de la experiență. Într-adevăr, gândirea celui care învață memorizând scolastic date, formule, citate, unități

de măsură, e încarcerată între limitele unuia și aceluiași sistem de referință: cel al gândirii carteziene, raționaliste. Sistemul enculturativ fixează, stochează, clasifică și transmite noilor generații, prejudecăți privind cunoașterea umană în general, excluzând din capul locului posibilitatea existenței unui alt sistem de referință, total diferit de al nostru, care ar putea pune sub semnul întrebării întregul nostru sistem cognitiv fixat prin tradiție epistemologică și pe care continuăm să-l considerăm fără niciun dubiu perfect, imbatabil, intangibil, etc.

Cum vom putea să ne eliberăm de prejudecăți, de acei „idoli” baconieni care pun stăpânire pe intelect? Iată ce grăiește un faimos poem Zen:

„Calea perfectă nu cunoaște nicio dificultate în afara faptului că refuză să aleagă Numai când eliberată de ură și iubire Ea se relevă pe sine însăși în plinătatea sa și fără a-și ascunde identitatea o zecime dintr-un centimetru este diferența și cerul și pământul sunt puse de-o parte Dacă dorești s-o vezi cu propriii tăi ochi să nu ai prejudecăți nici pentru, nici împotriva”.

Gândirea Zen este în primul rând practică; calea spre Zen începe cu propria noastră experiență. Dacă vom opta pentru explorarea realității în mod direct, trebuie să abandonăm conceptele în favoarea experienței, pentru că Zen-ul sugerează absența subjugării experienței noastre de către concepte. Zen-ul sugerează, de asemenea, înțelegerea limitelor cunoașterii umane.

Cum se poate începe studiul filosofiei Zen? în primul rând renunțând la prejudecăți; observând singuri să desprindem înțelesurile, semnificația fiecărui fenomen în parte. Studiul Zen-ului este studiul structurii și al experienței, o înțelegere veritabilă atât a universului cât și o înțelegere a propriei noastre naturi umane ca parte a acestui univers.

Studiul filosofiei Zen revendică după Anne Bancroff, autoarea unui interesant studiu publicat în 1979 în Statele Unite la *Hudson*, trei condiții esențiale: o puternică

rădăcină a credinței, existența îndoielii, o mare tenacitate a țelului. Cel căruia îi lipsește măcar una din aceste însușiri este asemeni unui „ceainic cu trei picioare”, după afirmația autoarei Prima condiție se referă la credința că fiecare om are natura sa intrinsecă, natură prin care atinge cunoașterea profundă, dar și la faptul că există un principiu fundamental care poate fi complet penetrat? Și chiar dacă cineva are credință sinceră însă nu conduce îndoiala concentrată spre koani (întrebări-paradoxuri puse învățăcelului Zen ca subiect pentru meditație, cu scopul de a-l ajuta să treacă peste hotarele rațiunii și să-și dezvolte intuiția pentru a atinge iluminarea), nu va fi suficient, pentru că acest „bulgăre al îndoielii” nu este trainic solidificat; doar dacă va fi urmat de marea tenacitate a scopului, el va fi în cele din urmă sfârșat.

*

Dialogul dintre învățăcel și învățătorul Seung Salin, reprodus de An pe Bancroff este revelator în definirea stării de spirit a învățăturii însăși. Iată ce spune, printre altele, învățătorul: „Zen este înțelegerea ta însăși”, „Toată înțelegerea este neînțelegere”, „Unu plus doi egal zero” la care învățăcelul nedumerit răspunde șocat: „Nu văd cum”. Pentru a se face înțeles, maestrul Zen exemplifică: „Presupune că cineva îți dă un măr. Eu îl mănânc. Când îmi dă două mere le mănânc. Și astfel toate merele s-au dus. Așa unul plus doi fac zero”. Și învățătorul continuă să argumenteze: „Înainte ca tu să fi fost născut, erai zero. Acum ești unu. În viitor tu vei muri și vei deveni încă o dată zero. Toate lucrurile din univers sunt asemenea acestuia. Ele se ridică de la gol și se întorc la gol, așa că zero este egal cu unu, unu este egal cu zero (...)”. De fapt prima învățătură în Budismul Zen este aceasta: „Forma este golul, golul este forma”, ceea ce înseamnă că unu este egal cu zero, zero este egal cu unu. Dar cine creează forma? Cine creează golul? „Amândouă, forma și golul, sunt concepute, spune gânditorul Zen, iar conceptele sunt

create de propria noastră gândire. Descartes a afirmat: „Cogito, ergo sum”. Dar dacă nu gândesc nu exist? Înainte de a gândi nu exista nici tu, nici eu, nici formă, nici gol”. Întrebat ce este iluminarea, învățătorul răspunde: „Iluminarea este numai un nume”, după care adăugă: „Dacă tu practici iluminarea, atunci iluminarea există. Dar dacă iluminarea există, există de asemenea și ignoranța. Bun și rău, adevăr și fals, iluminat și ignorant, toate acestea sunt noțiuni opuse, iar toate aceste opoziții se află numai în propria noastră gândire. Adevărul, în schimb, este absolut, dincolo de ceea ce gândim, dincolo de opuse (...)” Referindu-se la practica formală pe care ar recomanda-o, învățătorul afirmă: „Meditația este importantă. Dar mai importantă este să menții spiritul, chiar acum, de la un moment la altul. Corpul stând nu este necesar; este doar un singur mol al formei exterioare. Cu adevărat necesar este să meditez stând. Stându-l adevărat înseamnă să înlături toate lucrurile și să menții spiritul nemișcat. Zen-ul înseamnă să începi clar, limpede. Și înțeleptul continuă: „Când te-am întrebat „ce faci?” tu nu ai știut ce să-mi răspunzi (...). Tu trebuia să menții acest „nu știu” al minții totdeauna și peste tot. Aceasta este adevărată practică a Zen-ului”. În dialectica golului totul e aparență, alergare zadarnică în a găsi un sens, în a te înțelege pe tine însuși: „U universul este cu adevărat gol, iar în adevăratul gol nu este nici nume, nici formă”. Iar cine vrea să înțeleagă propria sa minte greșește profund: „Ochii tăi nu pot fi văzuți de ei înșiși. Dacă tu vrei să vezi ochii tăi, asta este, de asemenea, o greșală”.

După cum se poate constata, meditația Zen nu este o fugă din lume, ci calea realizării identității cu lumea. Și încă ceva: Zen-ul reprezintă absența înțelegerii sau mai bine zis conștiința neștiinței fiecăruia dintre noi. Și iată, că, din acest punct de vedere, erudiția devine o noțiune fără sens.

Acest dialog îmi amintește întrucâtva prin sugestia culturală de celebra afirmație a lui Socra-te potrivit căreia: „Știu că nu știu nimic”.

Hui Neng, al șaselea patriarh al Budismului Zen (sec. 10 I f), unul dintre cei mai timpurii învățători Zen care a pictat în timpul dinastiei Sung, a spus: „Capacitatea minții este așa de mare ca a spațiului. El, spațiul, este infinit, fără cercuri sau pătrate, fără mare sau mic, fără adevăr sau fals, fără bun sau rău, intrinsec ori transcendent. Natura e gol, nici un singur lucru nu poate fi atins. Este la fel cu esența gândirii care nu este nimic altceva decât o stare a vidului absolut”.

*

Un învățător care locuia ca un eremit în munte a fost întrebat de un călugăr: „Ce este Calea (Dao)?” Iar învățătorul i-a răspuns aparent fără nicio legătură: „Ce munte frumos este acesta”. Nemulțumit de răspuns, călugărul a insistat: „Nu am întrebat despre munte, ci despre Cale...” Și răspunsul nu s-a lăsat prea mult așteptat: „Atâta timp cât tu nu poți merge dincolo de munte, fiul meu, nu poți găsi Calea”, a replicat învățătorul.

În limbaj figurat muntele din povestirea Zen reprezintă, cred, acel munte al prejudecăților noastre, de care nu putem trece.

Pe o frunză de pippala, despre care se crede că este a smochinului sfânt sub care Buddha venea să se ilumineze, un ascet budist a pictat o maimuță oferind o piersică unui călugăr, ceea ce ar simboliza plăcerea sexuală. Înțeleptul însă contemplă această tentație, care, asemeni tuturor gândurilor, se va ivi și va pieri înăuntrul minții sale.

Scena biblică a ademenirii Evei de către șarpe ar putea funcționa ca o replică culturală a acesteia; poate nu e cea mai potrivită comparație, dar, cu toate acestea, conexiunea mentală a avut loc imediat.

*

Lotusul este simbolul budist al iluminării. Rădăcinile

sale stau înfipite în mâl (mâlul pasiunilor umane?), în timp ce frunzele și florile sale se deschid spre lumină, în puritate și candoare.

*

Broasca a fost un subiect foarte des utilizat de artiștii Zen, probabil pentru a sugera comparația cu starea de meditație în care stă cel ce meditează. Asemeni unui bun cugetător, broasca rămâne ore în șir nemișcată, dar fără a pierde vreodată cunoștința vieții din jur.

Haiku-ul, dincolo de încercătura gândirii Zen ce o conține, este un exercițiu poetic absolut necesar într-un laborator de creație pentru ordonarea gândirii poetice. Într-o definiție sumară haiku-ul este istoria emoțională a unei secunde. În acest sens Ezra Pound afirma: „O imagine este aceea ce prezintă un complex intelectual și emoțional într-o clipă”, exact ca în magistralul său haiku: „The apparition of these faces in the crowd; / Petals on a wet, black bough”.

*

Testamentul artistic al lui Hokusai, bătrânul nebun după desen, este de fapt proiecția propriei sale existențe dincolo de timpul și spațiul infinit: „De la vârsta de șase ani am avut pornirea de a desena forma lucrurilor. Către cincizeci de ani publicasem infinit de multe desene, dar tot ce am creat până la șaiszeci de ani abia merită să fie luat în seamă. Abia la șaptezeci și trei de ani am înțeles oarecum structura adevărată a copacilor, păsărilor, peștilor și a insectelor. Prin urmare, la vârsta de optzeci de ani voi mai face încă multe progrese, iar la nouăzeci de ani voi pătrunde taina lucrurilor. La o sută de ani voi ajunge desigur la un stadiu minunat, iar când voi avea o sută zece ani, tot ce voi face, chiar și un punct sau o linie, va fi viu. Îi rog pe cei care vor trăi atât de mult cât mine să vadă dacă

mă voi ține de cuvânt". Hokusai a trăit 89 de ani, suficient ca să-și împlinească acest deziderat... Stilul adevăratei picturi ukiyo-ye, pictura naturii „în profunzime” nu a fost cunoscut în Europa decât după „deschiderea” Japoniei în 1854. Baudelaire, frații Goncourt, Whistler... au văzut pentru prima dată stampele ukiyo-ye în „Bazarul Porții Oceanului” deschis în 1860 pe Rue de Rivoli de către soții Delaye.

Gobriel STĂNESCU

Experiența ZEN începe într-o sală numită DO-JO (=sala căii). Când intri în do-jo, pășind întâi cu piciorul stâng, faci un salut specific, numit GASSHO. Salutul cel mai elevat se cheamă SAN-PAI (= cele trei plecăciuni). Nu este o reverență formală, ci este un gest lucrător, abandonezi egoul.

Așa începe experiența Zen. Ce este Zen?

Bodhidharma, patriarhul Zen-ului, i-a întrebat pe discipoli: Ce ați înțeles din Zen? Și fiecare a spus ce a înțeles. Mulți au dat explicații savante sau docte. Discipolul Eka a făcut SAN-PAI, fără să spună un cuvânt. Maestrul l-a numit pe Eka succesorul său.

Cine n-a fost măcar un ceas oaspete în casa lui Deshimaru, va înțelege oare ce scriu eu aici? Va înțelege ce-i Zen? Faceți san-pai și veți deveni succesorii maestrului. Un mister trebuie nu să-l înțelegi, ci să-l locuiești. Faptul Zen poate fi dobândit, dar nu poate fi înțeles. Dobândirea lui se cheamă și SATORI, adică trezire sau vederea spontană a esenței.

Vasile ANDRU

ISBN 978-973-8982-80-2

* * *

* * *